

Căderea în lume

Editura Cartea Românească este o marcă a Uniunii Scriitorilor din România,
administrată de Grupul Editorial ART.

© Grupul Editorial ART, 2019, pentru prezenta ediție

Coordonator editorial: Călin Vlasie
Redactor: Mihók Tamás
Corector: Adrian Crețu
Tehnoredactor: Mihaela Aramă

ISBN 978-973-23-3332-7

CONSTANTIN
ȚOIU

la strategiile narative prin care romanul, lent desfoliat, se încheagă. Aproape fiecare pagină aduce un spor de semnificație, ca în pânzele măștrilor, unde schița de început devine, treptat, un formidabil câmp de bătălie, muncă ori petrecere. În miezul **Căderii**... stau ideile, Ideea care exprimă o doctrină politică utopic fundamentată. Dar până să ajungem la acest conflict al Stângii cu Dreapta și al amândurora cu viața, cu bunul-simț social și cu diversitatea odihnitoare a lumii, trecem prin mediul de refracție al unor personaje memorabile. Constantin Țoiu reușește aici o performanță. Deși romanul său este unul intelectualist, cu dispute ideatice și conversații nu foarte lejere, interesul cititorului nu scade o clipă. **Căderea în lume** are o surprinzătoare dinamică epică (...).

Autorul, dar și naratorul, caută de fapt unghiul potrivit din care istoriile personajelor centrale să fie rulate fără pierderi ori adăugiri de substanță umană și halou simbolic. E un pariu foarte dificil, pe care Constantin Țoiu îl câștigă într-o manieră eclatantă. Cu toată rețeaua de analogii și de simetrii, cu tot acest balet al tipologiilor și al ideologiilor opuse, cartea nu are nicio notă de artificialitate. Nu se conturează mesaje: de dreapta, de stânga sau de centru neutral fixat cu șublerul. Ca roman politic și ca roman, pur și simplu, **Căderea în lume** e superior **Gorilei** lui Rebreanu. Epoca, mai întâi, se vede extraordinar de bine prin ochii protagoniștilor, chiar dacă unul a murit de tânăr și supraviețuiește ca o legendă familială, iar celălalt a căpătat proporții de focă enormă și grotescă. Și pe lângă epocă sau în cadrul ei se simte, aproape palpabilă, viața oamenilor.

O carte excepțională, modelând și interpretând timpul (istoric și familial) fără ca romanul, ca atare, să dateze în vreun fel. **Căderea în lume** a apărut acum douăzeci de ani, iar ediția de față, a patra, se citește într-un context socio-politic complet diferit. Nu contează. Epica mare nu are vârstă.

DANIEL CRISTEA-ENACHE, „Clopotul spart (I-II)”,
în *România literară*, numerele 36 și 38/2007.

Cuprins

Capitolul 1	57
Capitolul 2	70
Capitolul 3	77
Capitolul 4	92
Capitolul 5	104
Capitolul 6	111
Capitolul 7	117
Capitolul 8	122
Capitolul 9	136
Capitolul 10	152
Capitolul 11	176
Capitolul 12	193
Capitolul 13	206
Capitolul 14	216
Capitolul 15	222
Capitolul 16	235
Capitolul 17	242
Capitolul 18	247
Capitolul 19	253
Epilog	298

Capodoperă a deceniului nouă, rămas, asemenea unui diamant, destulă vreme în clarobscuritatea epocii, *Căderea în lume* are anvergura romanului proteic, în care totul, de la polifonie la discursivitate, de la galeria personajelor la cea a conceptelor, până la amănuntul anecdotic și banal, rezonază într-o istorie a lumii cum nu se mai poartă.

Viața în fragmente. Repere Biobibliografice

1908 – 11 octombrie: plecat din Salonic, Tomas Sotir Țoghiu ajunge la Constanța. Român macedonean, luptase la Mărășești și va primi cetățenia printr-o Ordonanță Regală emisă de Primăria Comunei Urziceni la 19 februarie 1919. În fiecare zi de sărbătoare, el va purta cu mândrie Crucea comemorativă a războiului 1916 – 1918, ca parte din regimentul 75 Infanterie, Contingentul 1904. Drept care va fi în proprietate cu o parcelă de 960 de metri pătrați. Tatăl va povesti adeseori fiului Constantin detalii despre atacul de la Negroponte, care nu entuziasmează defel copilul; dimpotrivă, îl sperie și-l neliniștește. Proza lui Țoiu va dovedi, în toate perspectivele ei, că ocolea violența, păstrând-o numai la nivelul dialecticii sau sugestiei.

1923 – 19 iulie: se naște la Urziceni (jud. Ialomița) – „Orașul caiselor” – scriitorul Constantin Țoiu, al șaptelea copil al lui Tomas Sotir Țoghiu – devenit Țoiu („pentru înlesnirea pronunției locale”) și al Ifigeniei, devenită Eugenia (fostă Ioanis). Tatăl, Toma Țoghiu, un mic negustor de origine aromână, s-a născut în partea de nord a Greciei, împărțită în 1913 cu Albania, iar mama, măritată la 18 ani (după nouă ani de logodnă), era originară din Salonic, unde urmează școala primară. Urzicenii îi spun „coana Ifigenia”. Constantin va fi mezinul familiei, al șaptelea, însă trei dintre copii mor la vârste fragede; dispariția tragică a unuia dintre frați, Mișu, înecat, consemnează și prima amintire a scriitorului. Eftimie, vărul mamei cu studii teologice la Salonic, ajunge episcop la Chicago. Nedepinsă cu scrisul românesc, mama scrie cu caractere grecești,

sporovăiește în grecește când are cu cine, timp în care fiul refuză graiul mamei, temându-se că băieții de vârsta lui l-ar fi batjocorit cu apelativul „grecul”. Mai târziu, avea să devină la fel de îndrăgostit de Grecia. După 45 de ani, Geo Bogza remarcă reportajele lui și, interesându-se de Țoiu, numele i se pare o poreclă. Întrebat de Bogza de ce nu semnează cu numele adevărat (Constantin T. Țoghiu), scriitorul răspunde că a rămas fidel urzicenienilor, care i-au spus mereu Țoiu („băiatul lui Țoiu”, „băiatul Țoiulesei”). În toate însemnările și mărturisirile apare figura centrală a mamei, Coana Ifigenia. La celălalt capăt al sentimentelor, tatăl lipsește. În manuscrisele donate Bibliotecii din Urziceni, o notă se referă la moartea așteptată a tatălui; însă gândul fiului stă la versurile lăutarilor de la înmormântare. Iar când Lică, prietenul lui din copilărie (pe numele lui întreg Haralambie Balcan, devenit medic, mai târziu), îi propune să meargă la o nuntă țigănească chiar după funeraliile tatălui, prozatorul acceptă, pentru că, spune el, moartea „nu l-a îndurerat profund”. Tatăl e personajul care apare mai degrabă ca un figurant în povestea fragmentată a vieții lui, mai deloc ca un actor principal. Ca substitut al tatălui, alege să fie apropiat de poliglotul Garabet. La opt ani, pleacă cu el la Speteni, la fel ca mai târziu, trăind evenimente memorabile. Masivul Garabet, chiriașul familiei, îl fascinează pe copilul în vârstă de opt ani: învățatul pierdut în Urziceni discută îndelung cu micul Constantin, iar copilul leagă de negustorul-cu-povești-orientale tot imaginarul copilăriei. Căsătoria lui Garabet cu Mița, brăileancă cu trecut amoral, „o femeie pierdută”, convoacă în maturul Țoiu imaginea primului cuplu ideal. Cu armeanul musulman Garabet și poveștile lui are senzația durabilă: „Copiii nu mor niciodată”, notează nostalgic. Nicio referință despre tată sau familia lui nu întrece admirația pentru acest cuplu exotic al Urzicenilor.

1927: călătorește cu mama la Corița (Coritza), orașul ei natal, în sudul Albaniei de azi, la granița cu Grecia (până înaintea de Primul Război Mondial, parte a Eladei). Episodul se întipărește în mintea copilului și e consemnat în numeroase rânduri mai târziu. Cu Ialomița aproape și o mulțime de prieteni, copilăria va fi fericită. Faima Urzicenilor se datorează lăutarilor, nelipsiți la riturile fundamentale. Toată regiunea auzise de triburile lui Carabulea și Olmazu, muzicieni pe care, mai târziu, în anii

crizei economice, Puiu, fiul aventuros al avocatului Vasile Rădulescu, îi plătea cu saci de grâu. Țiganii nu șterpelesc aici, spune prozatorul, toți cântă și se veselesc. Micul Țoiu și prietenii lui se scaldă cu țigăncușele, urmăresc cu gura căscată discuțiile pantagruelice de la Nea Tomescu și se minunează de amăgirile iluzionistului de „La Monument”, care prezice venirea lui Napoleon însuși în urbe, chiar dacă, de fapt, e doar Costel, nepotul lui Drăgan-șchiopul. Lumea e colorată, târgul are viața lui molcomă, cu ulițe țigănești și prăvălii ce imită prost Capitala. Copilul așteaptă cu sufletul la gură pâinea caldă învelită în rogojină adusă de nea Radu în căruța lui trasă de un cal chior. Autoritară și mândră de originea ei, mama proiectează mereu asupra copilului ambiția unei condiții superioare.

1930–1940: urmează școala primară la Urziceni. Din cauza sărăciei și pentru că el însuși se ocupă cu negustoria, tatăl visează ca fiul să urmeze comerțul. Va căuta un loc tocmai la școala din Sfântu Gheorghe, unde director este tot un machedon. Complicitatea maturilor vine în avantajul copilului Țoiu, care se remarcă la limba franceză. Decenii mai târziu, G. Dimisianu va face adesea referiri la excelenta franceză a prozatorului. După studiile din Covasna, tânărul visează la Liceul „Dr. Ioan Meșota” din Brașov (secția umanistă), însă nu mai prinde locuri. Marcu, directorul școlii, îl convinge pe profesorul Bălăcescu să-l primească suplimentar pe Țoiu, asigurându-l că „are un cap bun, o să ajungă cineva”. În plus, pentru că nu-și permite taxele, directorul acceptă să-l admită cu bursă. Ceea ce se confirmă curând: scriind la un extemporal despre Corneille și Racine, profesorul de franceză, „monsieur Landrey” – venit în România grație unui schimb româno-francez –, afirmă în cancelarie că „Băiatul ăsta, Țoiu, va ajunge scriitor”. De aici ideea, la care va reveni, că destinul lui a fost un extemporal. În ultimul an de liceu, profesorul Bălăcescu le spune colegilor despre Țoiu că va fi poet. Iar încrederea, amestecată cu rușinea, face în așa fel încât să le citească colegilor¹. Nu scapă de ironii, dar nici nu renunță.

1. În tableta „12 septembrie 1942”, apărută în numărul 35/2004 al *României literare*, C. Țoiu relatează revederea cu fostul său coleg de bancă, Gelu Gologan, la Brașov, și, împreună, ei vor revedea albumul clasei, rememorând o seamă de colegi. Colegul brașovean păstrează „cu sfințenie” un sonet scris de Țoiu la încheierea studiilor liceale.

Toată perioada liceului va scrie versuri, fără a le publica. Știe pe dinafară poezii de Paul Valéry și recită în germană, la cererea lui Frau Netolitzka, poezii de Schiller. După bacalaureat însă, micul scriitor ascuns va încerca să devină avocat. Numai că destinul îi este iarăși potrivnic: cum spune adeseori, la examenul de la Drept, el face „literatură în jurul subiectului”. Respins, se reîntoarce la visul inițial: filologia.

1941–1942: face armata la Școala de aviație militară din Buzău (primește gradul de sublocotenent în rezervă). Îl va avea sub comandă pe Neagu V. Vasile, tatăl lui Fănuș Neagu, la Flotila 3 Informații din Buzău. Când află că fiul este prieten cu fostul comandant, Vasile Neagu se bucură și pune deoparte câte un pogon de șorici pentru Țoiu, spune Fănuș Neagu. După ani, în 1979, Țoiu va fi portretizat de amicul său în culori specifice. Iată cea mai plastică descriere a scriitorului de până acum (totodată, ea conține și informații biografice prețioase): „Țoiu vine dintr-un pământ bogat și galben cum sunt caisele, din Urziceni – deasupra-n cer, la Urziceni, se coc pepeni galbeni, graurii zboară în formații ce amintesc zepelinele și vântul se desparte-n două fluvii: unul se duce să se verse-n mare, altul se varsă spre Brăila, unde mă așteaptă stafia unei căruțe cu felinar, de oiștea căreia, fiind din lemn de roșcov, legam crapii de buze și-i plesneam cu nuiua ca să mă bage-n Dunăre. Țoiu e un artist elegant și romantic (...), vorbește născocind și toate întâmplările, pentru el, țin de miracol. (...) Țoiu scrie greu, o carte la patru sau la cinci ani, și ca să-și ascundă nopțile de chin asupra paginii, răbdarea imensă cu care caută cuvântul, durerea înfrângerilor, atât de proprie marilor talente veșnic colindate de neliniște, o schimbă pe glumă: ce vrei, eu am venit în literatură cu totul de-a-ndoaselea; eram elev și, în vacanța de primăvară, într-o zi, un prieten s-a îngropat în flori de liliac, a pus la patefon «Ramona» și și-a tras un glonț în tâmplă; i-am scris o poezie, prima din viața mea, și de-atunci, fiindcă o nenorocire nu vine singură, scriu proză (...). Într-o zi, când o să terminăm ce avem de scris, eu și Țoiu o să ne cumpărăm o casă la țară (mai demult am vrut să luăm o căruță cu coviltir). O casă, zice el, e o investiție serioasă. Și zău că nu bate câmpii. O să fim bătrâni și odată o să întârzie poștașul cu pensia. Puțin ne pasă, vindem casa și-o bem; eu – pereții, el – ferestrele,

eu – acoperișul, el – pragul, eu – curtea și gardul, el – clanța de la poartă. Și ne vom trezi în grâu, uzi de rouă, mirați că odată am dormit un somn dogmatic”².

Noiembrie: la un fel de poștă a redacției a *Universului literar*, Ștefan Baci răspunde celor care visează să deuteze cu proză. În plutonul celor aproximativ patruzeci de respinși (cu „Proză nul!”), îl găsim pe „Radu Plavie”, pseudonimul pe care-l va folosi la primele încercări literare. Se prea poate ca pseudonimul să-l fi luat ca fiu al Ialomiței: „plavie” înseamnă fie morman de ierburi și crengi amestecate cu pământ care se găsesc pe râuri, fie insulițe plutitoare (de stuf și alte plante și, în general, rămășițe vegetale). Mai există expresia „a se lungi plavie”, adică „a se întinde la pământ”. E posibil ca acest prim refuz să-l fi redirecționat spre iubirea dintâi, poezia. Cu toate că, spunea altă dată, se considera o ființă ordonată, însetată de adevăruri logice și mai puțin atras de „panta satanică, spectaculoasă, a poeziei”.

1942–1946: perioada studiilor superioare: Facultatea de Litere și Filozofie din București, după ce în prealabil încercase să intre la Facultatea de Drept; îi are ca profesori, printre alții, pe Tudor Vianu, Mircea Vulcănescu, Mihai Ralea, Dimitrie Gusti și Mircea Florian. Va fi coleg la căminul Mătăsari cu Pavel Chihaia, Dorel Cazaban, Teodor Mihadaș, Al. Husar și alții. Cu doar doi ani mai mare, Pavel Chihaia este recunoscut drept un mentor artistic. Descoperă Bucureștiul, care va avea un efect aproape hipnotic pentru tânăr. Trăiește modest, adeseori foamea se instalează fără a avea prea multe soluții. Urzicenii rămân mult în urmă, iar distanța nu foarte mare capătă proporții gigantice. Cunoaște scriitori, balerine, actori, muzicieni, pictori și se imaginează numai în această lume. Publică versuri în *Dacia Rediviva* (nr. 4/1943), *Vremea și România viitoare*, semnate cu pseudonimul Radu Plavie; cariera de poet se întrerupe, întrucât se consideră un simplu imitator parnasian. Sedus de atmosfera artistică, va fi atras de reportaj – specie care, pentru majoritatea colegilor de generație, putea asigura un trai. După ani, va

2. „Joc tragic cu liliac și merișor”, în volumul Fănuș Neagu, *Cartea cu prieteni. Poeme răsărite-n iarbă*, Editura Sport-Turism, București, 1979, pp. 37–39.

folosi cel dintâi sintagma de „generație amânată” pentru tinerii intrați în literatură în anii '40 (1973). În 1945 intră „nehibzuit” în politică, convins fiind că ideologia de stânga este un antidot la sărăcia în care se găsește. Pe de altă parte, locurile la Căminul „Pache” erau destinate numai membrilor de partid. Amicul Costică Ionete, responsabilul căminului, îi dă această sugestie pentru a beneficia de un adăpost. După ce citește opiniile lui Istrati și *Întoarcerea din URSS* a lui Gide, își provoacă excluderea în 1949. La ședința de pomină, se folosește de Troțki, nenumit (altminteri, ar fi fost o blasfemie), pentru a-și susține disidența. Conchide după mulți ani: „Comunismul meu era imaginar”. Ani după aceea, Belu Silber îl asigură că ieșirea violentă din partid a folosit viitorului prozator. Paradoxal, rămâne un om de stânga și se consideră un mic-burghez. Mai târziu, după consacrare, lumea literară – și nu doar – îl vede ca pe un dandy transformat, în cele din urmă, la fel ca celebrul amic Gh. Jurgea-Negrilești, într-un lord. De altminteri, pe Gheorghe îl va proiecta în chipul personajului Jurj Turcea.

1948–1949: redactor la Editura PMR (Partidul Muncitoresc Român); traduce, împreună cu I. Flavius și E. Hariton, *Furtuna* de Ilya Ehrenburg – 1949 (reeditată în 1957, Editura Cartea Rusă), iar împreună cu Angela Granet – *O afacere internațională* de O. Henry – 1949.

1949–1950: secretar la Asociația Editorilor; este exclus în urma „verificărilor” din Partid; de fapt, forțează excluderea, neputând demisiona. Episodul este relatat în numeroase articole din publicistica memorialistică.

Publică, ca autor secund/alternativ, împreună cu Leonid Strașun, povestirea educativă *O noapte la arie. Despre pământ, lună, soare și stele* (1949). Deși are o oarecare extindere (patruzeci de pagini, cu scris mare, dintre care șaisprezece sunt cu ilustrații explicativ-educative), broșura nu poate fi considerată, cum s-a stabilit, un debut. Mai degrabă un pseudo-debut, o ficțiune propagandistică nerecunoscută ulterior de către scriitor. De altminteri, nici despre Leonid Strașun nu s-a mai făcut vorbire în lumea literară. Și nici nu avea de ce, după cum se va vedea în datele următoare. Mai mult ca sigur, cei doi se știau din cercurile

de artiști și traducători ai Bucureștiului și, atrași de bonificațiile reportericești, plănuiesc să-și încerce norocul cu texte la comandă ce puteau fi generos bonificate. Câțiva ani mai târziu, în 1956, Leonid Strașun publică *Cinematografia* (Editura Tineretului). În anii '70, pe același Strașun îl găsim ca sunetist în filmul regizat de Savel Stîopul (Savel Leontin Stîopul) *Aventuri la Marea Neagră* (1972), avându-i în rolurile principale pe Florin Piersic și Corina Chiriac. Leonid Strașun tradusese mai multe broșuri științifice – *Istoria unei invenții*, *Radio* (în 1949), *Cooperarea de consum în URSS* (1949), *Bazele calculului vectorial* (1949), *Radio în zilele noastre* (1949) – și, ulterior, cărți practice: *Televiziunea* (1951), *Electrocaustica* (1956), *Teoria imaginii și aparaturii de televiziune* (1972). Revenind la *O noapte la arie*, trebuie amintit că, de la sfârșitul anilor '40 până în anii '60, Constantin Țoiu publică numeroase reportaje, pentru care se deplasează în toată țara. Naveta reportericească îi face plăcere prozatorului ascuns, mereu în căutare de personaje și subiecte, pe care le notează acribios în caietele sale. Cu siguranță, *O noapte la arie* are la bază un reportaj comandat – parte din propaganda colectivistă în derulare. Pavel Baboi vorbește cu studentul agronom Ichim, venit să ajute în vacanță, dar avertismentul apocaliptic al adventistului din sat îl pune pe gânduri pe Baboi. Recoltarea snopilor din arie se face cu bucurie molatecă, iar încetarea lucrului pare un tablou sămănătorist. Rămăși să păzească bogăția nerecoltată, țărani, ca la Sadoveanu ori, mai târziu, în *Dropia* lui Bănulescu, povestesc despre mitologia nopții, cu ciobanul oropsit care e recompensat de Dumnezeu să facă din cer, stână și din stele, oi. Divanul se reglează încet în jurul lui moș Gurgui, adept al lumii vechi și al credinței creștine, iar tânărul Ichim le explică fundamentele științifice ale lumii noi. De fapt, Țoiu, căci e limpede că stilul e, în tot textul, al lui, folosește argumentul socratic. În toate, discursul se sprijină pe o maieutică săltăreață. O Poiană a lui Iocan, dar cu lecția de fizică și de geografie științifică. Definiția lunii, a pământului și a stelelor, cu argumentele științifice, se derulează ca o lecție la care elevii sunt țărani vechi ce îl ascultă cu interes pe profesorul tânăr de la oraș. *O noapte la arie* e mai puțin un text literar (cu excepția primelor pagini) și mai mult o demonstrație. Finalul e obligatoriu tezig și irealist, cu revelația țărănilor, devreme convinși: „Și eu care credeam, taman

ca moș Gurgui, că cerul e un fel de acoperământ, o boltă de sticlă de care-și ascutea ghearele balaurul adventistului..., adăugă Pavel. Zău că m-apucă râsul. Și stelele-lumânări, și luna și soarele – felinare!... Măi, măi, un' te duce neștiința!... Acu' parcă m-am născut din nou, parcă mi-a răsărit un soare în minte. Uite, stau pe căpița asta și mă minunez: nu-i nimic în cer de care să mă tem – nici rai, nici iad, nici îngeri, nici lumea ailaltă, nici balauri... Ichim al nostru a măturat parcă cerul de năluci. E limpede acum cerul, ca un obraz știut...". Neverosimilul vine din câteva demonstrații, cu tânărul ce îi convinge pe țărani de inexistența lui Dumnezeu și a tuturor credințelor... Exagerarea are însă și reversul ei. Replica lor poate fi ironică, dar nu se mai spune nimic. Doar bucuria omului „nou”, eliberat de „basmе”. Am convingerea că povestirea e scrisă cu totul de Țoiu, iar numai ilustrațiile îi aparțin lui Strașun. O demonstrează toate aspectele stilistice. Culmea e că, după câțiva ani, în 1957, când apărea *Groapa* lui Eugen Barbu, eroii lui descriu raiul pornind de la aceleași argumente cu ale țăranilor lui Țoiu din *O noapte la arie*.

1950–1952: redactor la Editura de Stat; traduce în colaborare cu Titus Pătrunjenaru *Comuniștii I-V* de Luis Aragon (publicate între 1951 și 1955). Deși nu apare niciunde în descrierea cărților, Țoiu execută numeroase stilizări la cărți fundamentale, semnate de Tolstoi, Balzac, Stendhal și alții. Șansa lui vine din faptul că traducătorii știau bine rusă și foarte prost limba română. Este o perioadă de acumulare majoră. Devine conștient de stil și de frazare, de discurs, pricepând, întâia dată, mecanismul interior al unui text. Îi asimilează pe existențialiștii francezi.

1952–1954: redactor la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (ESPLA, condusă de Petru Dumitriu); în 1953, îl va cunoaște pe Ion Negoitescu, de care îl va lega o prietenie aparte – îl numește „directorul estetic al generației noastre”; publică reportaje diverse, chiar și despre balet. Așa se face că Irinel Liciu, celebra balerină și viitoarea soție a lui Ștefan Augustin Doinaș, e „ca o soră” pentru el. Prin Irinel, îl cunoaște pe poetul ardelean. Datorită lui Doinaș îl cunoaște pe Ion Negoitescu, cu care leagă o prietenie statornică. Pe de altă parte, Karin Rex, prima soție

a scriitorului, îl admiră pe Doinaș, dându-l ca exemplu de disciplină a scrisului. Îi va da soțului drept imbold fragmente din Thomas Mann privitoare la conceptul de inspirație (noțiune care nu înseamnă beție, ci „noapte bine dormită, prospețime, lucru în fiecare zi, plimbare, aer curat, oameni puțini, cărți bune și pace, și liniște”).

19 noiembrie 1954: îl întâlnește pe Nicolae Balotă, singurul care-l va numi, inclusiv în notațiile diaristice, „Costăchel” (apelativul e folosit întâia dată de traducătorul și stilistul Ovidiu Constantinescu-„Șoricel”, care va împrumuta numele de la celebrul personaj al lui Păstorel Teodoreanu). Împreună cu Ion Negoitescu și Balotă vor forma un trio matein; participă, alături de Ștefan Aug. Doinaș, I. Negoitescu, Nicolae Balotă, Stere Popescu, Călin Popovici și alții, la diferite seri de lectură; traduce și stilizează intens: împreună cu E. Dianu, *Taina* de P. Cvirka (1953), în colaborare cu D. Curtoglu, *Povestiri din Africa* de I. Valentinov (1954);

I se publică în *Gazeta literară* (cu bunăvoința lui Paul Georgescu, care nu-l agreea pe autorul *Cronicii de familie*) celebrul pamflet „L'Incoyable”³,

3. „Moftangiu i-am spune pe românește. Filfizionul... Oricât ne-am strădui să-i găsim un echivalent, caracterul ne scapă. Nu-i de pe la noi. Nu ni se potrivește. Nu e, într-un cuvânt, autohton. El vine direct din apus, de la Paris, de prin jurul anului 1797. Și nu cu ifosele bucureștene ale bonjuristului nostru de mai târziu. Nici cu amnezia conașului, căruia numele greblei nu i se revelează decât prin mișcarea năvălășă a cozii proiectate în nas. Ci cu prestanța, cu morga celei mai depline autenticități. Produsul este eminamente străin, importat, inimitabil, învelit în ambalajul său original, *marque déposée*.

Regalist înfocat odinioară, pe vremea Directoratului, june bogat, urând vulgul profan și ținându-l departe de el, scârbit, cu palmele răschirate, leu al modei, întărâtând opinia publică, personajul nostru se fandosea, mâncându-l pe «r». De obicei, purta redingote fistichee, vert-bouteille, cu nasturi mari, cu pulpane lungi, acoperindu-i pe jumătate pantalonii încrețiiți. În picioare, purta pantofi subțiri, cu vârful ascuțit, ciorapi galbeni, albaștri, liliachii. Gâtul i se înălța trufaș dintr-o cravată somptuoasă de muselină. O pălărie bicorn îi acoperea capul împodobit cu o perucă mov, iar în mâna albă, îndantelată, scânteind de giuvaieră, răsucea elegant un baston scump... (*Oh, c'est incoyable, c'est incoyable, ma paole d'honneur*).

Cu timpul însă – moda, vai, e atât de efemeră! –, personajul s-a metamorfozat. Zorzoanele regalității demodându-se, el părăsi opoziția monarhistă, bicornul, panglicile, fervoarea și trecând prin școala lui Rastignac, deveni, odată cu rigiditatea cilindrului, cu linia sobră a redingotei, un cinic și un calculat. Treptat, apoi, opoziționist din fire, sătul și de burghezie, începu s-o urască, s-o atace, să se poarte iar extravagant,